

S strani

ZDA in zapiranje umetnikov

Marina Gržinić

Nova tehnologija se danes uporablja tudi za izdelovanje umetnin, ki se množijo, razvijajo in širijo – žive skulpture in za umetniško biotehnologijo, ki z gojenjem živih mikroorganizmov predstavlja gensko človeško mapo tudi kot novo umetnino. Da so tovrstne raziskave v znanosti možne in da jim v laboratorijih sledijo umetniki, je stvar novih tehnologij, shranjevanja in prenosa informacij.

Nič ne uide tehnologiji. Nič umetnost, še manj politika. Tehnologija in njen razvoj sta skrivata za vse možne hitre modernizacije in kolonizacije, zato je informacijska tehnologija nekako tudi oče bioterorizma. Vem, lepše bi bilo slišati, da je nova tehnologija mati znanosti, toda po ovčki Dolly je jasno, da matere v teh zgodbah nimajo več kaj iskati, veljajo le očetje, ki so multi-korporacijski laboratoriji.

Veliko jih je, ki so zvezde v umetniški biotehnologiji: Oron Catts, Ionat Zurr in Guy Ben-Ary. Eduardo Kac ali skupina CAE (Critical Art Ensemble). Razmišljanje bi lahko nadaljevala z vidika etike in estetike umetniškega dela, ki je podobno brbotajoči membrani in se v ritmičnih presledkih razvija v našem domačem okolju, če se ne bi v biotehnološki umetnosti pravkar zgodilo nekaj bolj zgrašujočega in norega. Gre za zgodbo, ki se je pripetila Stevu Kurtzu, članu ameriškega umeniškega kolektiva Critical Art Ensemble (v prevodu nekaj takega kot »kritična umetniška zasedba«), ki je znan tudi slovenski umetnik in novomedijski scenarist, saj so CAE obiskali Ljubljano že leta 1997.

CAE slovi kot ena najbolj odmevnih ameriških umetniških skupin, ki postavljajo pod vprašaj lahkotnost dojemanja genetskih sprememb, vzgajanja zarodkov za potrebe transplantacije, naložb v genetsko pridelano hrano in podobno. Posebno pomembni so tisti njihovi projekti, ki so kritično preučili biološke raziskave v povezavi z novimi tehnologijami. Skupina se je ukvarjala z umetniškimi raziskavami, prirejala performanse ter pisala besedila in knjige na to temo. Pred dobrima dvema tednoma pa je zaradi nenadnega srčnega infarkta na svojem domu umrla Hope

Kurtz, žena Steva Kurtza in članica Critical Art Ensemble. Steve Kurtz je smrt soproge prijavil tako, kot veleva zakonodaja, toda dežurni zdravnik ga je ob rutinskem pregledu nemudoma prijavil oblastem. V stanovanju je namreč opazil laboratorijske projekte CAE in brbotajoče žive organizme, ki so jih CAE gojili za potrebe svojih umetniških projektov. Na podlagi prav zdaj veljavnega preventivnega zakona v ZDA, ki omogoča vzpostavitev izrednega stanja že v primeru občutka ogrožanja nacionalne varnosti, so Steva Kurtza zaprli in pravno pridržali ter mu odtujili vsa umetniška dela, računalnike in dokumentacijo. Lahko mu sodijo na podlagi sprejetega protibioterističnega preplaha v ZDA. Prijava je del celotne ameriške pravne in nacionalne psihoze proti bioterorizmu in klika, naj se prav vsak Američan prelevi v patriotskega civilnega »kifjelca«.

V podporo Stevu Kurtzu na internetu in v medijski javnosti zdaj protestirajo proti takšnim in podobnim akcijam odvzeta civilnih svobod. Ameriška teoretikarka in feministka Coco Fusco, ki je prav tako gostovala v Ljubljani v okviru festivala Mesto žensk, meni, da gre v primeru Kurtza za širši fenomen »ameriškega kulturnega intervencionizma«. Kurtzeva usoda je tako samo eden od številnih primerov ekscitivne represivne politike v ZDA, ki se z nadzorom novih tehnologij in z na hitro sprejeto zakonodajo izvaja tudi proti kritičnim intelektualcem, aktivistom in umetnikom. Ta kulturni intervencionizem torej ni usmerjen samo in predvsem proti emigrantom, revnim Južnoameričanom, črncem in muslimanom, ampak proti vsem tistim, ki so kritično naravnani proti »osvobajajočim« tendencam globalizacije, ki jo orkestrirajo farmacevtske, prehranske in nafne multinacionalke. Fuscova je orisala tudi paralelno zgodovino takšnih in podobnih primerov, ki se v ZDA vlečejo že od leta 1960. Zgrašujoče in skrb zbujajoče ob enem, ko začnemo razmišljati o domačem slovenskem prostoru in oblikah evakuacije, izpraznitve in odstranitve kritične misli ter aktivistične sodobne umetnosti od leta 1970 do danes.

Ivo Kovše, podjetje TSE, za Delo

Visok prag za THX

Podjetje TSE je vodilno domače podjetje na področju ozvočevalnih sistemov, kinematografske opreme, sistemov hkratnega prevajanja, konferenčnih naprav, videonadzornih sistemov, večpredstavne prezentacijske tehnologije, opremljanja pametnih zgradb ter video konferenčnih sistemov. Z Ivom Kovšem, vodjem področja kinematografske tehnike, smo se pogovarjali o tehničnem opremljanju slovenskih kinodvoran in multiplexov.

Ali vlagatelji zahtevajo, da tehnična oprema v njihovih kinodvoranah ustrezno normalizirano podjetja THX?

Navadno vlagatelj takšno zahtevno izrazi že v osnovi, ker želi, da so kinodvorane ustrezno opremljene za morebitno kasnejše certificiranje s strani omenjenega podjetja.

Pojtemakem je vsa oprema, ki jo vgrajujemo v kinodvorane, vsebovana na seznamu potrjene opreme podjetja THX.

Da, kaj pa same kinodvorane? Ali resnično ustrezajo strogim normalizirano?

Pri nas sta trenutno certificirani dve kinodvorani, in sicer v Ljubljanskem kinocentru Kolosej. Najbrž bosta certificirani tudi največji kinodvorani v Kolesjevem kinocentru v Celju in v Mariboru.

Ali vaše podjetje po dokončani namestitvi tehnične opreme opravi meritve odbojnosti zvoka (RT-60), prepustnosti zvoka (STC-75) in meritve okoljskih virov zvoka (NC-30), ki jih med drugim zahteva tudi podjetje THX?

Meritve, zlasti test RT-60, opravi podjetje, ki je zadolženo za prostorsko akustiko. V Ljubljanskem kinocentru Kolosej je meritve opravilo italijansko podjetje, za kinocenter Kolosej v Mariboru pa je projekt prostorske akustike in meritve opravil laboratorij za akustiko Zavoda za gradbeništvo.

Med ogledovanjem filmskih predstav v ljubljanskem kinocentru Kolosej gledalci občasnno zaslišijo tudi zvok iz sosednjih kinodvoran. Zakaj?

Po mojem mnenju odgovorno podjetje ni dobro opravilo svojega posla. Kljub našim opozorilom.

Kdaj se je podjetje TSE pričelo ukvarjati s kinematografsko tehniko?

S tehničnim opremljanjem kinodvoran se ukvarjamo od leta 1983, ko smo razvili svoj »dolby« zvočni procesor. V tistih časih je bil uvoz visokotehnoloških naprav nemogoč, zato je bilo izdelovanje doma razvite naprave smiselno in donosno. Prvi kinematografski opremljen z našim zvočnim procesorjem je bil ljubljanski kino Bežigrad, skupno pa smo v nekdanji Jugoslaviji z njimi opremlili okoli sto kinodvoran. Nekateri od nameščenih zvočnih procesorjev še vedno delujejo.

Zelo aktivni ste na področju opremljanja kinodvoran postali sredi devetdesetih let, ko so se začele pomembne tehnične adaptacije slovenskih kinodvoran.

Po letu 1994 se je tedaj dobrih deset let stara tehnično oprema nadomeščala z novimi napravami. Pričeli smo namestiti izvirne procesorje podjetja Dolby. Prva

tehnično prenovljena kinematografa z Dolbyjevima zvočnima procesorjema sta bila kranjska kinodvorana Storišč in ljubljanski kino Bežigrad. Nedolgo zatem so bile prenovljene in s sodobno tehniko opremljene tudi ljubljanski kinodvorani Komuna in Vič ter kranjska kinodvorana Center, kasneje pa so jim sledile tudi druge kinodvorane po državi.

Kolikšen del slovenskega trga obvladujete?

Podjetje TSE ima na področju tehničnega opremljanja posameznih kinodvoran prevladujočo položaj. Večšinsko smo imeli več tekmecev, saj se je na razpisne prijavitelje tudi do deset konkurentov. Bržkone so bile za pridobitev poslova pomembne tudi naše reference, ker so druga podjetja po-

stali daljinskega, avtomatizirane krmiljenja kinoprojektorjev in zvočnih sklopov EMK 1, računalniški sistem za prevajanje oglašnih sporočil v zapisu mpeg-2, ki se na filmsko platno predvajajo prek namenskih projektorjev LCD, krmilni sistem Crestron ter prvotni informacijski sistem za obveščanje gledalcev o pričetkih filmskih predstav.

Katera je glavna prednost vseh v kinocentru vgrajenih računalniških sistemov?

Vnos podatkov se vrši le enkrat in sicer v sistem EMK 1, ki jih potem posreduje drugim sistemom.

Ali so ostali slovenski multiplexi, recimo novi kinocenter v Mariboru, opremljeni podobno kot njihov ljubljanski »brat«?

Izhodišča so enaka, ker je finančna skupina KD Group kot vlagatelj s svojim prvim, ljubljanskim kinocentrom na nek način uniformirala njihovo opremljenost. Tako so tudi v drugih kinocentrih Kolosej nameščeni kinoprojektorji podjetja Kinton, sedeži podjetja Figueras, zvočne omarice podjetja JBL in podobno. Lastniki vztrajajo pri visokih standardih, da bi gledalci v njihovih kinodvoranah dobro sedeli in filme odlično videli ter slišali.

V Kolosejev celjski in mariborski kinocenter ste namestili drugačne kinoprojektorje od tistih v ljubljanskem. V čem se razlikujejo?

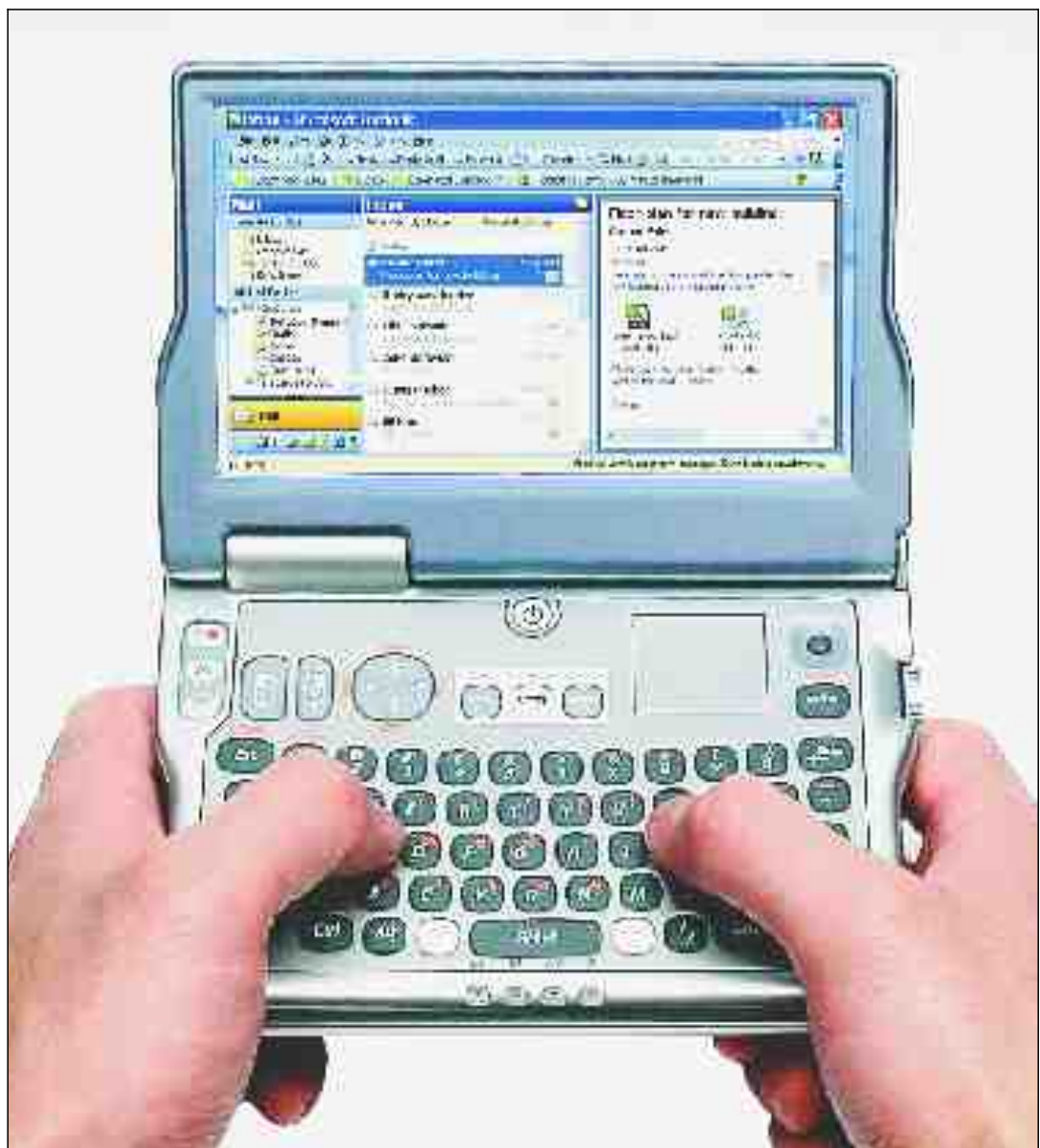
V osnovi gre za isti model, razlika je le v izvedbi. V Ljubljani so nameščeni kinoprojektorji model F 50 D, v Celju in Mariboru pa so v uporabi kinoprojektorji model FP 50 A. Slednji so cenovno ugodnejši kot prvi, vendar ne na račun kakovosti filmske projekcije. V Celju in Mariboru smo uporabili tudi cenejšo rešitev za prevajanje oglašnih sporočil pred filmskimi predstavami. V Ljubljani so oglašni shranjeni v računalniku in se preko računalniške mreže distribuirajo po kinocentru, v Celju in Mariboru pa smo za vsako kinodvorano namestili svoj predvajalnik DVD. Cena takšnih predvajalnikov se je v treh letih krepko znižala, zato se oglašni zdaj lahko predvajajo kar z DVD zgoščenki.

Ali je podjetje TSE prisotno tudi na tujih trgih?

Na tržišču nekdanjih jugoslovanskih republik naše interese zastopajo z nami povezana podjetja, nekaj projektov pa smo uspešno končali tudi na ruskem trgu. Seveda si želimo prodreti tudi na zahodne trge, kjer je za nas – zlasti zaradi logistike – najbolj zanimivo območje od severnega dela Italije pa tja do Bavarske. Verjamemo, da smo za tamkajšnje vlagatelje lahko zelo zanimivi, ker so cene naših storitev še vedno precej nižje od storitev izvajalcev iz zahodnoevropskih držav.

Kakšno tehnično opremo za projiciranje slike in reprodukcijo zvoka ste namestili v ljubljanski kinocenter Kolosej?

Namestili smo kinoprojektorje nemškega proizvajalca Kinton, zvočne procesorje podjetja Dolby, ojačevalce zvoka Crown in zvočne omarice podjetja JBL. Poleg tega smo vgradili tudi si-

Filpstart izdelal »ročnik«

Seattle – Ročni (handtop) računalnik (na fotografiji) so izdelali v podjetju Flipstart iz Seattla, katerega lastnik je Paul Allen, sicer soustanovitelj največjega IT podjetja Microsoft. Nova serija mini računalnikov ponuja polno uporabnost osebnega računalnika z operacijskim sistemom windows v velikosti manjše knjige, ki jo je mogoče držati v rokah. Reuters

Na kratko

Milijon tolarjev za študentsko rešitev

Microsoft Slovenije je objavil razpis za pridobitev štipendije, ki bo slovenskim študentom omogočila, da se dokažejo na področju informacijske tehnologije. Rok za prijavo na razpis je 15. julij 2004, rok za oddajo projektov pa 15. september 2004. Na razpisu lahko sodelujejo redni ali izredni študenti vseh slovenskih fakultet, ki so stari od 18 do 27 let in jim je blizu področje informacijske tehnologije. Študent, ki bo zmagal na razpisu, bo prejel štipendijo v višini enega milijona tolarjev v enkratnem znesku, čaka pa ga tudi enomesečna praksa v Microsoftovemu centru v tujini in predstavitev svojega dela predstavil na NT konferenci 2005. Jaka Stele, direktor slovenske podružnice Microsofta, je za Delo povedal, da je štipendija del širšega projekta, s katerim želijo spodbuditi sodelovanje med fakultetami in gospodarstvom, zato so se povezali tudi z ministrstvi za šolstvo in sport, gospodarstvo ter informacijsko družbo. »Zmagovalna rešitev se lahko uvrsti v prihajajoči operacijski sistem longhorn, avtor pa bo imel možnost nadaljnje sodelovanja z nami in, če bo želel, lastnega razvoja te storitve,« je pojasnil Stele. Pravice do nagradnih izdelkov ostanejo Microsoftu, ki jih bo lahko vključil v svoje izdelke. Pravice do rešitev, ki ne bodo izbrane, se naprej obdržijo avtorji. L. J. K., M. C.

Itunes v Evropi brez neodvisnih založb

Ameriški proizvajalec računalniške opreme Apple bo svojo spletno glasbeno trgovino iTunes odprl tudi v Veliki Britaniji, Franciji in Nemčiji. Itunes, ki ima sicer vodilni, 70-odstotni tržni delež v Severni Ameriki, prihaja v Evropo z zamudo, saj ima velike težave z neodvisnimi založbami in nekaterimi izvajalci,

ki ne želijo podpisati licenčnih pogodb. Ansambli Franz Ferdinand, The White Stripes, Basement Jaxx, Coldcut so svoje sodelovanje odpovedali le nekaj ur pred slavnostno otvoritvijo britanske trgovine in Applevo pogodbo označili za »komercialni samomor«. Trenutno ima Apple pogodbo s petimi velikimi založbami (Warner, Universal, BMG, Sony in EMI), neodvisne založbe pa so njegovo ravnanje opisale kot »tipičen primer ameriškega monopolista, ki poskuša vsiliti svoje pogoje«, kot se je izrazil neimenovan vir iz ene izmed vodilnih neodvisnih založb. »Ko je Apple na ameriški trg poslal Itunes, nam je bilo rekalo, da je dogovor enak za vse, vendar smo kmalu spoznali, da veliko založbe iztržijo več, včasih veliko več,« je izjavil Simon Wheeler, predsednik Združenja za neodvisno glasbo in šef znanee neodvisne založbe Beggars Banquet. Itunes bo v imel v Evropi močno konkurenco v spletnem glasbenem trgovcu OD2 in razpitem Napsterju, ki pa se Apple ne boji. »Mednarodni katalog ne gre v prodajo, če ne vsebuje tudi lokalne vsebine,« je vzrok za pomembnost sodelovanja z neodvisnimi založbami pojasnil Charles Grimsdale, šef OD2. M. C.

Virus v Nokijini seriji 60?

Iz različnih virov je prišla informacija, da naj bi mobilnik, ki so zasnovani na Nokijini seriji 60, napadel virus. Poimenovali so ga cabir, širi pa se po radijski povezavi bluetooth. Kot so zapisali, gre za prvega črva za mobilne telefone, ki dejansko deluje, zapakiran pa je v namestitveno datoteko (končnica .sis). Po namestitvi začne iskati okrog sebe druge naprave z vključenim bluetoothom in se samodejno pošlje. Ciljni telefon vpraša uporabnika, ali želi namestiti datoteko caribe.sis, aktivacija pa se sproži, ko ta to potrdi. Na srečanju Nokia connection v začetku tega tedna v Helsinkih je bila serija 60 v ospredju, saj so predstavitelji druge generacije. Ta podpira tudi tehnologijo 3G z videotelefonijo, boljšo ločljivost zaslona, naprednejše brskanje, izboljšano usklajevanje podatkov in podobno. Med pogovorom s Timom Poikolainenom, ki pri Nokii skrbi za trženje v oddelku za razvoj tehnoloških osnov, se

nismo mogli izogniti vprašanju o virusih. »Glede na to da je samo Nokia prodala več kot deset milijonov mobilnikov s serijo 60, lahko pričakujemo, da se bodo med razvijalci aplikacij našli tudi takšni, ki bodo posrbili za virus. To se je v laboratoriju že zgodilo, vseeno pa menim, da se v mobilnikih ne bo širil tako hitro kot v osebnih računalnikih.« Kljub temu velja opozorilo, ki smo ga že zapisali: povezano bluetooth vključite le takrat, ko jo potrebujete, nikakor pa ne sprejemajte kakršnih koli datotek ali zahtev po povezavi z drugimi napravami. Kot zanimivost povejmo, da je cabir po bluetoothu mogoče poslati tudi na tiskalnik, a se od tam neveda ne more širiti. B. O.

Slovenija na virtualnem SP v nogometu

Medtem ko traja evropsko prvenstvo, se poveča splošno zanimanje za nogomet. Tisti, ki radi brcajo zgodbo, gredo na igrišča, tisti, ki bi radi vodili nogometni klub ali reprezentanco, pa posežejo po managerskih igrah, kjer se preizkusijo v vlogi trenerja ali selektorja. Na voljo so številne managerske igre, katerih največja pomanjkljivost pa je odsotnost človeškega nasprotnika, saj igralec v večini primerov tekmuje proti računalniku. Prav zaradi tega je velik uspeh doživel igra hatrlick (www.hatrlick.org), ki jo je mogoče igrati preko spleta že vse od leta 1997. Rast uporabnikov je izjemna, saj se je do aprila letos registriralo prek 350.000 virtualnih »trenerjev«. Možno je sodelovati kar v 82 nacionalnih ligah, v vsaki državi pa izvolijo tudi selektorja mladinske in članske vrste. Spletna igra se v veliki meri razlikuje od podobnih managerskih simulacij predvsem po preprosti uporabi in nizkih strojnih ter internetnih zahtevah. Za igranjeuporabnik potrebuje le internetni pregledovalnik in internetno povezavo, za katero je dovolj tudi običajni modem. Slovenska liga je registrirana že slabi dve leti in v njej sodeluje prek 800 uporabnikov. Naši virtualni strokovnjaki so dosegli celo večji uspehi kot Prašnikar in njegovo moštvo v zadnjih kvalifikacijah za Euro 2004: Slovenija se je uvrstila med 32 najboljših reprezentanc, ki se bodo pomerile na virtualnem svetovnem prvenstvu avgusta letos. M. R.

E-naznanilo kaznivega dejanja

Podjetje SSA Global, ki je pred letom dni kupilo nizozemski Baan in je v zadnjem četrtletju svoje prodaje povečalo za ameriških dolarjev, je sklenilo globalno strateško zavezništvo z IBM. Z njim naj bi predvsem srednje velikim podjetjem omogočili enostavnejšo integracijo aplikacij na vseh ravneh in pospešili izmenjavo poslovnih informacij znotraj organizacije. Tako IBM kot SSA global bosta tržila rešitve obeh znamk, svetovalna oddelka pa bosta sodelovala pri njihovi vpljavi. S&T Hermes plus in IBM Slovenija pa sta v Ljubljani predstavila rezultate sodelovanja, ki se je začelo pred dvema letoma. Zadnje leto je prineslo prve optične rezultate, saj je Hermes plus izdelke in rešitve IBM dobora vključil v svojo ponudbo v okviru sistemske integracije, zato zdaj sodelovanje širijo tudi na nekaj preostalih držav jugovzhodne Evrope, ki sodijo v regijo, za katero je Hermes plus pristojen znotraj S&T. Jedro kratkega dogajanja je bil poseben tehnološki tovarnjak, nekakšen demonstracijski center v malem, kjer so bile na voljo najnovejša oprema in rešitve IBM. Tako so lahko med predstavitvijo nakazali nekaj razvojnih projektov in storitev, ki vključujejo sisteme s kompleksno infrastrukturo, saj je bila ta na voljo v tovarnjaku. B. O.

Intervju: Vasja Vehovar, RIS, FDV

Osnovni vir za internetno stroko

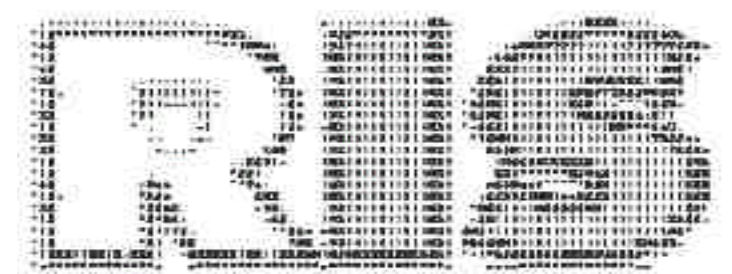
Vsa konferenčna predavanja spletnih strokovnjakov in nastopačev se pri nas začnajo z istim podatkom – s svežim številom uporabnikov interneta v Sloveniji. Ponudniki spletnih povezav govorijo o »odstotkovni penetraciji« klicnega ali širokopasovnega dostopa, predstavniki ministrstev pa o kazalci informatizacije države. Vsi omenjeni se s podatki hranijo iz istega vira – projekta Raba interneta v Sloveniji (RIS), ki ga skoraj deset let izvajajo na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani pod vodstvom našega današnjega sogovornika.

Obstoj projekta RIS doživljam kot osnovo samozavedanja slovenske internetne stroke. Hkrati opažam, da ima stroka težave z rabo RIS. Ali merite svoje učinke tudi na objektu merjenja? Ali je kdaj kakšna vaša ugotovitev vplivala na spremembo na spletu?

Kot tipična starodobna javna institucija se na univerzi za učinke pogosto ne menimo veliko – seveda, dokler ne gre kaj narobe. Tudi projekt RIS nima neke formalne komunikacijske strategije, odzivno ne spremlja sistematično. Občasno pogledamo obiskano našega spletnega mesta http://ris.org, ki ima okoli 400 obiskov na dan, odgovorimo na e-pisma in priložnostno opazimo kako navedbo. Ugotovitev raziskav RIS je razmeroma veliko, vendar je pomen, ki jim ga pripisujete, malce pretiran. Da bi kdo zaradi naših raziskav najprej premagal težave pri razumevanju rezultatov, nato pa najel kredit in postavil hiperspešne spletne posle... Takih primerov seveda ne poznamo.

V Sloveniji šele letos dobivamo kritično maso uporabnikov, s čimer dobivajo e-aplikacije pravi zagon. Zdaj šele začnemo e-trgovino govoriti o 5000, 10.000 in več nakupovalnih na leto. Podobno velja za e-upravo in številne druge e-storitve.

Počasi prihajajo na vrsto tudi kazalci strukture – kdo, kaj in kako počne stvari na spletu. Presenečata razmeroma visok potencialni interes za e-storitve in nizka stopnja uporabe, za kar ni mogoče identificirati jasnih ovir. Navedeni razkorak še najbolj velja za e-nakupovanje in e-bančništvo pa tudi blogov, ki so povsod po svetu uspešnice in jih nekateri označujejo za naslednjo malo revolucijo spleta, pri nas skorajda ni. Posamezniki in družbe se bomo v prihodnje razlikovali predvsem po uporabi interneta. Na podlagi tega govorimo tudi o drugem, tretjem digitalnem razkoraku, kar pa je precej bolj subtilno razločevanje kot enostavni da/ne dostop do interneta.

Po vaših zadnjih primerjavah informatiziranosti slovenske družbe vidimo, da rahlo drsimo pod povprečje EU. Je to po vašem mnenju posledica strtevnive po razpletu pikavomenske revolucije ali gre za kaj drugega?

V zadnjem času se internet v Sloveniji širi razmeroma hitro. Letos bo uporabnikov več kot 800.000, v letu 2006 se bo njihovo število približalo milijonu in ga morilo celo preseglo. S tem se ponovno vzpenjamo proti povprečju EU15, potem ko smo konec devetdesetih let prejšnjega stoletja iz nadpovprečja zdrsli v podpovprečje. Konec prejšnjega desetletja so bila vsakekoraj zamujena leta slovenskega interneta in s tem najbrž tudi za vedno zamujena informižnost, da se profiliramo kot informacijsko napredna nacija. Globalno dogajanje z otroci pa se razvija slovenskega interneta ni posebno dotaknilo, saj kakih posebnih otrocom tudi ni bilo. Znano je tudi, da je celoten slovenski IKT sektor krizo bistveno manj obču-

Kot predavatelja na fakulteti vas moram vprašati tudi za mnenje o izobraževanju strokovnjakov. Statistično gledano je večina zaposlenih v spletnih agencijah samoukov. Ali menite, da je z EU prišel čas za univerzitetno izobraževanje spletnih strokovnjakov?

Če se družboslovna področja navežejo na IKT, se skorajda zdi, da je nekoliko lažje dobiti projekte, objavljati in celo pritegniti študente. Poleg tega ima EU za to poseben denar. Hitro se razvijajo področja upravljanja človeških virov v družbi znanja, globalizacijske družbe, preučevanje informacijske strukture, prevajaljo in prilagajajo pa se tudi celotni programi medijskih studij in družboslovne informatike.

Vuk Čosić
V tej seriji objavljamo pogovore s protagonisti informatizacije slovenske družbe. Vodil jih Vuk Čosić, direktor podjetja Case sensitive.

Posebni filmski učinki

Najstniška leta Harryja Potterja

Harry Potter in jetnik iz Azkabana je po Kamnu modrosti in Dvorani skrivnosti tretja filmska priredba priljubljene knjižne serije pisateljice J. K. Rowling. Trinatletni Harry se s prijateljeva Ronom in Hermiono vrne na Bradavičarko, akademijo za čarovnice in čarovnice. Tam so se prisiljeni spopasti s svojimi najbolj temačnimi strahovi, ko se srečajo s pogabljen zapornikom in srhljivimi ječarji morakarviji.

Tretji del pripovedi o Harryju Potterju se po eni strani ukvarja s prehodom iz otroštva v najstniška leta, po drugi pa gre za precej bolj temačno zgodbo, zato ni prevesentiljivo, da je režiser prvih dveh delov (Chris Columbus) odstopil svoj stolček Alfonso Cuaronu (*Jaz pa tebi mam, Mala princesa*). Čeprav ta še ni imel izkušnje s posebnimi učinki, ki iz filma v film postajajo zahtevnejši in naprednejši.

Kot v vseh drugih Potterjevih zgodbah tudi v tej ne manjka domiselnih bitij in magičnih preobrazb. Spoznamo križanca med orlom in konjem iz vrste hipogrifov, volkodlaški jaz profesorja Wulfa, morakarvije, čarobni tridnadstropni avtobus in škratnega Viteza ponočnjaka. Z razvojem in izdelavo posebnih učinkov se je eno leto ukvarjala polovica londonskih podjetij (Framestore CFC, Moving pictures company, Double negative...) in kalifornijska Industrial light & magic.

Nori prizor z avtobusom, ki je videti, kot bi s hitrostjo 160 kilometrov na uro brzel po londonskih ulicah, so posneli tako, da so vse skupaj upočasnili. Avtobus je hitel z vsega 50 km/h, medtem ko so vsi drugi avtomobili vozili okrog 15 km/h. Čelo pešci so igralci, posebej izurjeni za izredno počasno hojo, tako da je bilo videti, kot bi avtobus vozil zelo hitro.

Letiči hipogrijf je bil na voljo v digitalni in praktični obliki. Kompleksnost prve presega vse znane učinke, saj je prekrit s pe-

resi, ki se morajo odzvati na vsak premik, kot bi bila del pravega ptica.

Enako zamudna je bila edinstvena preobrazba profesorja Wulfa v volkodlaka. Kot pri hipogrifu gre tudi tu za kombinacijo praktičnih učinkov na prvi stopnji preobrazbe in digitalnih posnetkov volkodlaka v polnem jebanju. Da bi zagotovili čim bolj tekoč prehod, sta morali obe ekipi mojstrstvo posebnih učinkov preučiti, kako in s kakšno hitrostjo naj bi se volkodlak premikal.

Režiser je za morakarvije želel abstraktno eteričen občutek gibanja, zato so na pomoč poklicali lutkarja Basila Twista. Ta je opravil vrsto poskusov s podvodnimi lutkami, ki so jih posneli v počasnem posnetku. Tehnika je bila čudovita, vendar nepraktična za film. Testne posnetke so nato uporabili kot kreativno podlago za končno digitalno podobo, pri kateri so sodelovali nadzorniki posebnih učinkov Roger Guyett in Tim Burke ter kostumografija Jany Temime, ki je opravila poskuse z različnimi tkaninami za najboljši videz in premikanje grozljivih morakarviev.

Harry Potter in jetnik iz Azkabana je po Matrici reloaded in Matrici revolucija tretji Warnerjev film, ki so ga s tehniko DMR (prenos s 35-milimetrskega filmskega traku na Imaxov format, primeren za predvajanje na 30-milimetrskem platnu) poslali v dvorane Imax, ki jih je po svetu že več kot 235.

Uros Setina